

Medyadaki şiddet unsurlarının üniversite gençlerinin ruh sağlığı üzerine etkisi

Impact of media violence elements on the mental health of university youth

Mehmet ASOĞLU¹, Hatice TAKATAK², Meltem GÖBELEK¹, İsmail KARKA¹, Faruk PİRİNÇÇİOĞLU¹, Hakim ÇELİK³, Yüksel KIVRAK⁴

¹ Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Şanlıurfa, Türkiye

² Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Şanlıurfa, Türkiye

³ Harran Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Şanlıurfa, Türkiye

⁴ Kafkas Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Kars, Türkiye

Öz.

Amaç: Günümüzde medya geniş anlamıyla ele alındığında, başta televizyon olmak üzere bilgisayar/internet, gazete, sinema, video, billboardlar, afişler gibi çeşitli araçlarıyla yaptığı yayınlarda yoğun şekilde şiddet içerikli unsurlar barındırmaktadır. Bu şiddet unsurları, insan psikolojisini olumsuz yönde etkileyen en önemli faktörler arasında sayılmaktadır.

Bu çalışma ile, özellikle televizyonlarda yer alan şiddet içerikli haber ve programların, gençlerde meydana gelen şiddet olaylarına etkisini ve bireylerin ruh sağlığını nasıl etkilediğini araştırıp, şiddeti önlemek amacıyla alınabilecek önlemleri tartışıp, bu konuda bir farkındalık oluşturmayı amaçladık.

Materyal ve Metod: Veri toplama tekniği olarak yüz yüze anket yöntemi kullanılmıştır. Anketler Harran Üniversitesi Kampüsünde rastgele seçilen 109'u kadın 91'i erkek olmak üzere 200 sağlıklı üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Katılımcıların anket formları SPSS programında frekans ve yüzdeleri hesaplanarak yorumlanmıştır. Daha sonra cinsiyet-görsel medya davranışları ilişkileri, Ki-Kare testi kullanılıp test edilerek elde edilen sonuçlar ışığında bilimsel makale oluşturulmuştur.

Bulgular: Katılımcıların "Tv de yayınlanan şiddet unsuru içeren programların özellikle tercih edildiğini düşünüyor musunuz?" sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında; %74,5 oranında evet %25,5 oranında hayır ortaya çıkmıştır. "Tv de yayınlanan programlardaki şiddet unsurlarının davranışları etkilediğini düşünüyor musunuz?" sorusunun yanıtları incelendiğinde %92,5 oranında evet %7,5 oranında hayır gelmiştir.

Sonuç: Her ne kadar çeşitli yasal düzenlemelere başvurulsa da bunların, yayıncılara caydırıcı olmadığı, aynı tehlikenin giderek büyüdüğü görülmektedir. Dolayısıyla bu konuda RTÜK (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu)'ün caydırıcılığına sebep olacak daha büyük müeyyideleri alması zorunlu hale gelmiştir. Şiddetin sunumu konusunda, caydırıcı olmak yerine pazarlamasında aktif rol oynayan medyanın doğru okunması, özellikle anne babaların çocuklarını medya karşısında savunmasız bırakmaması gerekmektedir. Başta çocuklar ve gençler olmak üzere, herkese, medyayı takip ederken medyanın doğasını kavrama eğitimi, yaygın ve etkin olarak verilmelidir. Özellikle televizyon izlerken ve internet ortamında bulunurken sunulan her şeyi kabullenip pasif olarak izleme yerine, seçici davranma, eleştirel gözle bakma becerisi kazandırarak ve medyada sunulan pek çok şeyin kurgusal bir nitelik taşıdığı bilincini sağlayarak medyayı okuma becerisi kazandırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Medya, Şiddet, Gençlik, Ruh Sağlığı

Abstract

Background: Today, when the media is handled with a broad sense, it contains intense violent elements in the publications such as television, computer / internet, newspaper, cinema, video, billboards and posters. These elements of violence are among the most important factors affecting human psychology negatively.

In this study, we aimed to investigate the effects of violent news and programs, especially on television, on the incidents of violence in young people and how they affect the mental health of the individuals and discuss the measures that can be taken in order to prevent violence.

Material and Methods: Face-to-face survey method was used as data collection technique. The questionnaires were applied to 200 healthy university students, 109 female and 91 males, randomly selected in the Harran University Campus. Participants' questionnaires were interpreted by calculating frequency and percentages in SPSS program. Then, the Chi-square test was used to test the relationships between gender and visual media behaviors. Thus, a scientific article was created with the test results obtained.

Results: When we assess the answers given by the participants in the question "Do you think that programs containing violent elements broadcast on TV are especially preferred?" 74.5% yes, and 25.5% no, have emerged. And when we assess the answers of the question "Do you think that the violence elements on TV broadcasts affect the behavior?" 92.5% answered yes, 7.5% no, have emerged.

Conclusions: Although various legal regulations are enforced, it seems that these are not deterring to publishers, and the same danger is growing. Therefore, it has become compulsory for RTÜK (Radio and Television Supreme Council) to take more serious sanctions, which will provide deterrence. It must be clearly seen that the media plays an active role in the marketing of violence rather than deterrence. In particular, parents should not leave their children vulnerable to the media. Everyone, especially children and young people, should be taught widely and effectively to understand the nature of the media while following the media. Especially when watching TV and internet, instead of accepting everything presented passively, it should be given the ability to act selectively, to have a critical eye, and to acquire the knowledge that many things presented in the media have a fictional quality.

Keywords: Media, Violence, Youth, Mental Health

Sorumlu Yazar / Corresponding Author

Dr. Yüksel KIVRAK

Kafkas Üniversitesi, Tıp Fakültesi,
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim
Dalı, Kars, Türkiye

Tel: +90 (0414) 344 44 44 /5130-5807

E-mail: ykivrak21@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 11/07/2018

Kabul tarihi / Accepted: 24/07/2018

Giriş

Medya, iletişim sistemlerine verilebilecek en genel addır ve tüm kitle iletişim elemanlarını içine alan bir kavramdır (1). Medyanın en çok tartışılan ve en çok üzerinde araştırma yapılan başlıca birkaç konusundan biri de şiddettir. Şiddet dar anlamıyla, insanların bedenine yönelik fiziksel güç kullanmak suretiyle saldırmak, vurmak, sert ve acı verici eylemlerde bulunmaktır. Geniş anlamıyla ise şiddet, gerek fiziksel gerekse ruhsal olarak insanın bir bütün olarak kişiliğine yönelik fiziksel ve ruhsal tüm saldırılar ile, benimsediği değerlerine ve inançlarına yapılan baskıları ifade etmektedir (2). Teknolojik alanda meydana gelen gelişmeler ile bireyler, yaşamlarında internet ve bilgisayarları sıkça kullanır hale gelmişlerdir. Teknolojik gelişmelerin, bireylerin yaşamında birçok kolaylık sağlamasıyla birlikte, olumsuz yönde de etki etmeye başladığı görülmüştür. Bu olumsuzlukların başında internet bağımlılığı, öfke ve saldırganlık duygularında artış, sosyal ilişkilerde bozulma, yalnızlaşma, zararlı alışkanlıklar edinme gelmektedir ki bu problemleri yaşayan bireylerin ciddi psikolojik sorunlarla karşılaştıkları bilinmektedir (3). Bireyin yaşadığı öfkenin temelinde engelleme ve incitme olduğu düşünülürken bilgisayarın, internetin aşırı kullanılmasının bireydeki öfke duygusunun artmasına yol açabileceği ve öfke duygusunun sağlıklı bir şekilde boşaltılamamasının da psikolojik ve psikosomatik hastalıkların oluşumuna yol açtığı bilinmektedir (4). En popüler medya aracı olarak kabul edilen televizyon, program içeriğiyle küçük büyük genç yaşlı her yaşta insanı etkisi altına alabilmektedir. Televizyon üzerine yapılan çalışmalarda insanların etki altına alma, yönlendirme ve bağlayıcı olma konusunda büyük bir gücü olduğu kabul edilmiştir. Televizyon izlerken kişinin düşünmesine gerek yoktur. Çünkü görsel işitsel mesajlar bireye doğrudan nüfuz ederek onu etkisi altına alır. Televizyon programlarında çocuklar ve gençler için kötü örnek teşkil eden madde ve alkol kullanımı sahnelerinin, uygun olmayan cinsel mesajların ve şiddet içerikli uyarıların reklamlar, diziler ve filmler yoluyla onlara ulaştığı bir gerçektir. Bunun sonucunda da gençlerin saldırgan ve şiddet içerikli davranışlar sergileme eğilimlerinde artma riski olacaktır (5,6). İnternet ve televizyon programlarının ortaya çıkarabileceği bu olumsuzluklardan da anlaşılacağı gibi, internet/bilgisayarın ve televizyon kullanımının denetimi, insanların psikolojik sağlığı için önem kazanmaktadır. Medyanın bireyler üzerinde şiddet ve saldırganlık boyutundaki etkileri dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biridir. Günümüzde medya geniş anlamıyla ele alındığında, başta televizyon olmak üzere bilgisayar/internet, gazete, sinema, video, billboardlar, afişler gibi çeşitli araçlarıyla yaptığı yayınlarda yoğun şekilde şiddet içerikli unsurlar barındırmaktadır. En yaygın kitle iletişim aracı olan televizyon programlarındaki haberler, diziler, çizgi filmler, filmler, direnç yarışmaları ve müzik kliplerinde yer alan şiddet unsurları, insan psikolojisini olumsuz yönde etkileyen en önemli

faktörler arasında sayılmaktadır. Pek çok gazetenin genellikle üçüncü sayfaları tecavüz, cinsel taciz, intihar, cinayet, soygun vb. haberleri içermektedir. Bilgi teknolojisinin hızlı gelişmeleriyle günlük hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelen bilgisayar ve internette de en basit çocuk oyun siteleri ve pek çok dijital oyunlar, haber siteleri vb., hatta bu içerikleri sunabilecek kapasiteye sahip cep telefonları da yoğun bir şekilde şiddet unsurlarıyla insanların karşısına çıkabilmektedir. Nitekim araştırmalar, medya yayınlarının anti-sosyal davranışları ve şiddeti desteklemesiyle, özellikle çocuklar ve gençler üzerinde olumsuz etkiler yaptığını ortaya koymaktadır. Ancak bu konudaki daha çarpıcı bulgu ise, araştırmaların, şiddet içerikli davranışlar ile medya karşısında geçirilen süre arasında bağ bulunduğunu göstermeleridir (7). Televizyondaki şiddet ve saldırgan anti sosyal davranışları arasındaki ilişkinin teorik çerçevesi hala büyük ölçüde Alan Bandura'nın (1977) toplumsal öğrenme kuramına dayanmaktadır. Bandura'nın kuramına göre insanların öğrenmesinde üç ayrı araç vardır. Dolaysız, gözlemsel ve simgesel. Bunlardan ilki insanın çevreyle direkt ilişkisi, ikincisi gözlem ve taklit, üçüncüsü ise dil ve sembollerin kullanımını ile olur. Bandura'nın modeline göre çocuklar, televizyonda şiddet kullanan aktörleri izleyerek, aynı ana-baba, yakınlar, akranlar ve diğerlerini izleyerek bilişsel ve toplumsal becerileri öğrendikleri gibi, saldırgan davranmayı da öğrenmektedirler (6). Buna ilaveten Dönmez (1988) ve İçli (2002), televizyonda belli bir suç türünün tüm detayları ile gösterilmesinin, bu suçun öğrenilmesi veya taklit edilmesine, bilinen saldırgan davranışların anımsanmasına, yeni saldırgan davranışların öğrenilmesine, bunlara hangi durumlarda ve ne zaman başvurulabileceği konusunda fikir sahibi olunmasına ve bu yolla saldırgan davranışların artmasına neden olduğu şeklinde görüş bildirmektedirler (8,9). Bizler de bu çalışma ile, televizyonlarda yer alan şiddet içerikli haber ve programların, gençlerde meydana gelen şiddet olaylarına etkisini ve bireylerin ruh sağlığını nasıl etkilediğini araştırıp, şiddeti önlemek amacıyla alınabilecek önlemleri tartışıp, bu konuda bir farkındalık oluşturmayı amaçladık.

Materyal ve Metod

Veri toplama tekniği olarak yüz yüze anket yöntemi kullanılmıştır. Anketin ilk başında katılımcıların demografik özellikleriyle ilgili sorular bulunmaktadır. Sonraki bölümde ise katılımcıların görsel medyayı kullanım şekillerine dair sorular bulunmaktadır. En sonda ise katılımcıların görsel medya ile ilgili düşüncelerini almak amacıyla sorular ifade edilir bulunmaktadır. Anketler Harran Üniversitesi Kampüsünde rastgele seçilen 109'u kadın 91'i erkek olmak üzere 200 sağlıklı üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Katılımcıların anket formları SPSS programında frekans ve yüzdeleri hesaplanarak yorumlanmıştır. Daha sonra cinsiyet-görsel medya davranışları ilişkileri, Ki-Kare testi kullanılıp

test edilerek, elde edilen sonuçlar ışığında bilimsel makale oluşturulmuştur

Bulgular

Çalışma kapsamına alınan gençlerin %54,5'i kadınlardan oluşmakta iken, %46,4'ü erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %98'i bekar olup, %2'si evlidir. Yaş dağılımlarına bakıldığında, %75,5'i 20-25 yaş aralığında, %20,5'i 15-19 yaş aralığında olup, %4'ü de 26-30 yaş aralığındadır. Katılımcıların eğitim durumlarını incelediğimizde ise, %85 oran ile lisans mezunları başta gelirken, %9'u yüksek lisans, %3'ü ön lisans, %1,5'i lise mezunu, %1'i okuma yazma bilmemekte olup, %0,5'i doktora yapmaktadır. Aylık kazanca bakıldığında %63'ü 500 TL ve altı iken %37'si 500 TL üzeridir (Tablo 1).

Çalışmaya katılanlara sorulan "İlk aklınıza gelen görsel medya aracı nedir?" sorusuna verilen cevaplara bakıldığında; %55 ile televizyon başta gelirken, internet %40,5, dergi %2, gazete %1,5 ve sinema %1 olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların, görsel medya araçlarına gün içinde ne kadar zaman ayırdıklarına bakıldığında, 2 saat ayıranların oranı %23,3 iken, 3 saat ayıranların oranı %22,5 olarak ortaya çıkmıştır. Gün içinde 1 saatten az görsel medyaya zaman ayıranların oranı %17,5 ve 1 saat zaman ayıranların oranı ise %16 olarak gerçekleşmiştir. 5 saat ve üzeri zaman ayıranlar %13 iken 4 saat zaman ayıranlar %8 gelmiştir. Katılımcıların "En fazla yararlandığınız görsel medya aracı" sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında, %88,5 gibi büyük çoğunluk internet derken, %9,5 televizyon ve %1'lik kesim dergi demiştir (Tablo 2).

Katılımcıların "Televizyonda en fazla takip ettiğiniz ilk 3 program" sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; eğlence programları, %24 oranla en fazla takip edilen program olurken, eğlence programlarını %22 oranla diziler takip etmiştir. Haber programları %21,5, spor programları %9 oranında ortaya çıkmıştır. Siyasi içerikli programlar ve kadın programları ise sırasıyla %8,5 ve %5,5 oranında kalmıştır. Televizyonda en çok takip edilen program türleri cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterir. Tabloya bakıldığında kadınların televizyonda en çok takip ettikleri program türü eğlence programları iken erkeklerin ise haber programları olmuştur ve ki-kare sig.=0,000<0.05 olarak bulunmuştur. Katılımcıların kanal seçimlerini yaparken en dikkat ettikleri unsur, %33 oranla programların kalitesidir. %26'sı ahlaki değerleri, %17'si için en fazla eğlendirme özelliği ön plana çıkmaktadır. Katılımcıların "Televizyonda yayınlanan dizileri düzenli takip eder misiniz" sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; %83 hayır, %17 oranında evet ortaya çıkmıştır. Katılımcıların televizyonda yayınlanan dizilerden düzenli olarak takip edilen sayıların oranlarına bakıldığında, %59,5'i 1 dizi, %19'u 2 dizi, %11,5'i 3 dizi, %10'u 4 ve üzerinde düzenli dizi takip etmekte olduğu ortaya çıktı. "Düzenli olarak takip ettiğiniz dizilerin şiddet unsuru içerdiğini düşünüyor musunuz?" sorusuna verilen

yanıtlara bakıldığında %57 oranında hayır %43 oranında evet olarak bulunmuştur (Tablo 3). Televizyonda düzenli olarak takip edilen dizilerin şiddet unsuru içerip içermediği sorusu, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterir. Tabloya bakıldığında kadınların çoğu (71) hayır derken erkeklerin ise çoğunluğu (48) evet şeklinde yanıt vermiş olup ki-kare sig.=0,008<0.05 olarak anlamlı bulunmuştur (Tablo 4).

Katılımcıların "Televizyonda yayınlanan ve izlemeyi tercih ettiğiniz dizilerde size göre hangi hareketler o dizide şiddet unsuru olduğunu gösterir?" sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; %36,5 oranla en fazla kavga sahneleri olurken, oyuncuların kullandıkları argo sözcükler %31, savaş sahneleri %20 ve kan görüntüsü %12 oranında ortaya çıkmıştır. Televizyonda yayınlanan ve izlemeyi tercih ettiğiniz dizilerde size göre hangi hareketler o dizide şiddet unsuru olduğunu gösterir?" sorusu cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterir. Tablo 4'e bakıldığında, kadınlar en çok şiddet göstergesi olarak kavga sahnelerini belirtirken erkekler ise, oyuncuların söylediği argo sözcükler olduğunu belirtmiş olup, ki-kare sig.=0,031<0.05 olarak bulunmuştur. Katılımcıların "TV de yayınlanan şiddet unsuru içeren programların özellikle tercih edildiğini düşünüyor musunuz?" sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında; %74,5 oranında evet %25,5 oranında hayır ortaya çıkmıştır.

"TV de yayınlanan programlardaki şiddet unsurlarının davranışları etkilediğini düşünüyor musunuz?" sorusunun yanıtları incelendiğinde %92,5 oranında evet %7,5 oranında hayır gelmiştir. Katılımcıların "Şiddet unsuru içeren dizilerdeki başrol oyuncularını, izleyiciler tarafından rol-model olarak alınmakta mıdır?" sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında; %88 oranında evet %12 oranında hayır ortaya çıkmıştır. "Aileniz ya da arkadaşınız sizi bu tür programları izlemede engellemekte midir?" sorusunun yanıtları incelendiğinde %28,5 oranında evet %71,5 oranında hayır ortaya çıkmıştır (Tablo 5). "Aileniz ya da arkadaşınız sizi bu tür programları izlemede engellemekte midir?" sorusu cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterir. Tablo 4' e bakıldığında kadınlar çoğunlukla (69 u) hayır diye belirtirken erkeklerinde çoğu (74 ü) hayır olarak belirtmiş olup ki-kare sig.=0,004<0.05 olarak bulunmuştur.

Katılımcıların "Şiddet içeren TV dizilerinin izleyicileri suç ve şiddete yönlendirdiği görüşüne katılıyor musunuz?" sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında; %85,5 i evet %14,5 i hayır demiştir. "Şiddet içeren TV dizilerinin izleyicileri suç ve şiddete yönlendirdiği görüşüne katılıyor musunuz?" sorusu cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterir. Tablo 4'e bakıldığında kadınlar çoğunlukla (98 i) evet diye belirtirken erkeklerin de çoğu (74 ü) hayır olarak belirtmiş olup ki-kare sig.=0,041<0.05 olarak bulunmuştur.

Diziler ve TV programları çocukların ve gençlerin kötü alışkanlıklar edinmesine yol açıyor mu?" sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında; %94,5 i evet %5,5 i hayır demiştir.

Katılımcıların “Medyadaki şiddet okullardaki şiddeti etkilemekte midir?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; %94,5 i evet %5,5 i hayır demiştir.

Katılımcıların “Görsel medyadaki şiddetin ruh sağlığını bozduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar ise; %74 ü evet %26’sı hayır olarak saptanmıştır. “Görsel medyadaki şiddetin ruh sağlığını bozduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterir. Tablo 4’e bakıldığında kadınlar çoğunluğu (88 i) evet diye belirtirken erkeklerin de çoğu (60 ı) evet olarak belirtmiş olup ki-kare sig.=0,013<0.05 olarak bulunmuştur.

Katılımcıların “Görsel medyadaki şiddet unsurunun ortadan kaldırılmasında en önemli görev kime düşmektedir?” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında; %22,5 i yapımcı, senarist ve yönetmenler şeklinde yanıtlarken siyasi idareciler ve tv kanal yöneticilerinin oranları %19,5 gelmiş olup %19 u izleyiciler, %14,5 i aile ve %5 i de diğer şeklinde yanıtlamıştır. “Görsel medyadaki şiddet unsurunun ortadan kaldırılmasında en önemli görev kime düşmektedir?” sorusu cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterir. Tablo 4’ e bakıldığında kadınlar çoğunluğu (30 u) yapımcı, senarist ve yönetmenler diye belirtirken erkeklerin de çoğu (26 ı) siyasi idareciler olarak belirtmiş olup ki-kare sig.=0.002<0.05 olarak bulunmuştur.

Katılımcıların “Şiddet içerikli dizilerin tamamen yayından kaldırılması gerektiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında; %61 i evet %39 unun ise hayır olduğu saptanmıştır. “Şiddet içerikli dizilerin tama-

men yayından kaldırılması gerektiğini düşünüyor musunuz?” sorusu cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık gösterir. Tablo 4’e bakıldığında kadınlar çoğunluğu (76 sı) evet diye belirtirken erkeklerin de çoğu (46 sı) evet olarak belirtmiş olup ki-kare sig.=0,004<0.05 olarak bulunmuştur.

“Şiddet içeren davranışların eğitimle engellenebileceğini düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında, %85 i evet %15 inin ise hayır olduğu saptanmıştır (Tablo 5).

Tablo 1. Çalışma grubunun sosyodemografik verileri

Kişisel Özellikleri	Kişi Sayısı	Yüzde %	
Cinsiyet	Kadın	109	54.5
	Erkek	91	45.5
Medeni hali	Evli	4	2
	Bekar	196	98
Yaş	15-19	41	20.5
	20-25	151	75.5
	26-30	8	4
	31-35		
Eğitim Durumu	O.Y bilmiyor	2	1
	Lise	3	1.5
	Ön lisans	6	3.0
	Lisans	170	85
	Yüksek lisans	18	9
Meslek	Doktora	1	0.5
	Öğrenci	200	100
Aylık Kazanç	500 TL ve altı	126	63.0
	500 TL üstü	74	37.0

O.Y.: Okuma Yazma

Tablo 2. Görsel medya araçları

	n	%	
Görsel Medya Araçları	Televizyon	110	55.0
	Gazete	3	1.5
	İnternet	81	40.5
	Dergi	4	2.0
	Sinema	2	1.0
Görsel Medya Araçlarını Kullanma Süresi	1 saatten az	35	17.5
	1 saat	32	16.0
	2 saat	46	23.3
	3 saat	45	22.5
	4 saat	16	8.0
	5 saat ve fazlası	26	13.0
Görsel medya araçlarından vakit harcama sürelerine göre tercih edilenler	Televizyon	19	9.5
	İnternet	117	88.5
	Gazete	1	0.5
	Dergi	2	1.0
	Sinema	1	0.5

Tablo 3. Televizyon programları özellikleri

		n	%
Televizyonda en çok takip edilen program türleri	Eğlence programları	48	24
	Haber programları	43	21.5
	Kadın programları	11	5.5
	Magazin programları	9	4.5
	Realite programları	2	1
	Siyasi içerikli programlar	17	8.5
	Spor programları	18	9
	Belgesel programları	8	4
	Diziler	44	22
Televizyon kanalı seçimini etkileyen faktörler	Siyasi görüşe uygunluk	25	12.5
	Ahlaki değerleri	52	26
	Programların kalitesi	66	33
	Ailevi değerleri muhafaza etmesi	13	6.5
	Eğlendirmesi	34	17
	Diğer	10	5
Televizyonda yayınlanan dizileri düzenli takip etme	Evet	34	17
	Hayır	166	83
Televizyonda yayınlanan dizilerden düzenli takip edilme sayısı	1	119	59.5
	2	38	19
	3	23	11.5
	4+	20	10
Düzenli olarak takip ettiğiniz diziler şiddet unsuru içeriyor mu?	Evet	86	43
	Hayır	114	57

Tablo 4. Cinsiyete göre televizyon programlarındaki şiddet ve etkileri

		Erkek	Kadın	Pearson Ki-Kare P	Sig.
Düzenli olarak takip ettiğiniz dizilerin şiddet unsuru içerdiğini düşünüyor musunuz?	Evet	48	38	0.008	
	Hayır	43	71		
İzlenen dizilerdeki hangi hareketler dizide şiddet unsuru olduğunu gösterir?	Kullanılan Argo Sözcükler	27	36	0.031	
	Kavga Sahneleri	26	47		
	Savaş Sahneleri	22	18		
Aileniz ya da arkadaşlarınız şiddet içeren programları izlemede sizi engellemekte midir?	Kan Görüntüsü	16	8	0.004	
	Evet	17	40		
Şiddet içeren TV dizilerinin izleyicileri suç ve şiddete yönlendirdiğini düşünüyor musunuz?	Hayır	74	69	0.041	
	Evet	73	98		
Görsel medyadaki şiddetin ruh sağınızı bozduğunu düşünüyor musunuz?	Hayır	18	11	0.013	
	Evet	60	88		
	İzleyiciler	14	24		
Görsel medyadaki şiddet unsurunun ortadan kaldırılması noktasında en önemli görev kime düşmektedir?	Yapımcı, Senarist ve Yönetmenler	15	30	0.002	
	TV kanal Yöneticileri	12	27		
	Siyasi idareciler	26	13		
	Aile	17	12		
Şiddet içeren TV dizilerinin izleyicileri suç ve şiddete yönlendirdiğini düşünüyor musunuz?	Diğer	7	3	0.004	
	Evet	46	76		
	Hayır	45	33		

Tablo 5. Genel olarak televizyon programlarındaki şiddet ve etkileri

		n	%
TV de yayınlanan şiddet unsuru içeren programların özellikle tercih edildiğini düşünüyor musunuz?	Evet	149	74,5
	Hayır	51	25,5
TV de yayınlanan programlardaki şiddet unsurlarının davranışları etkilediğini düşünüyor musunuz?	Evet	185	92,5
	Hayır	15	7,5
Şiddet unsuru içeren dizilerdeki başrol oyuncularını, izleyiciler tarafından rol-model olarak alınmakta mıdır?	Evet	176	88
	Hayır	24	12
Aileniz ya da arkadaşınız sizi bu tür programları izlemeye engellemekte midir?	Evet	57	28,5
	Hayır	143	71,5
Şiddet içeren TV dizilerinin izleyicileri suç ve şiddete yönlendirdiği görüşüne katılıyor musunuz?	Evet	171	85,5
	Hayır	29	14,5
Dizileri ve TV programları çocukların ve gençlerin kötü alışkanlıklar edinmesine yol açıyor mu?	Evet	189	94,5
	Hayır	11	5,5
Medyadaki şiddet okullardaki şiddeti etkilemekte midir?	Evet	189	94,5
	Hayır	11	5,5
Görsel medyadaki şiddetin ruh sağlığını bozduğunu düşünüyor musunuz?	Evet	148	74
	Hayır	52	26
	İzleyiciler	38	19
	Yapımcı, Senarist ve Yönetmenler	45	22,5
Görsel medyadaki şiddet unsurunun ortadan kaldırılmasında en önemli görev kime düşmektedir?	TV kanal yöneticileri	39	19,5
	Siyasi idareciler	39	19,5
	Aile	29	14,5
	Diğer	10	5
Şiddet içerikli dizilerin tamamen yayından kaldırılması gerektiğini düşünüyor musunuz?	Evet	122	61
	Hayır	78	39
Şiddet içeren davranışların eğitimle engellenebileceğini düşünüyor musunuz?	Evet	170	85
	Hayır	30	15

Tartışma

Medya ve toplum sürekli bir etkileşim içerisinde. Medya, toplumları yönlendirme, kültürü şekillendirerek yayma ve gelecek kuşaklara aktarma noktasında büyük öneme sahiptir. Medya, insanların dünya görüşlerini, tutum ve davranışlarını etkilemekte ve diğer bildirimler ile insanları belirli bir yön değiştirmektedir. Bütün medya araçlarındaki ortak nokta, toplumdaki insanların düşüncelerini etkileyerek, belli bir senteze kavuşturmak ve ortak bir davranış biçimi kazandırmaktır.

Değişik medya araçları ile kişilere gönderilen mesajlar kişiler tarafından farklı şekilde algılanır ve yorumlanır. Bu farklılıklar, kişinin algılama ve öğrenme yeteneğine, kişilik yapısına, kültür düzeyine ve içinde bulunduğu sosyal sınıfa bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

Medya, hızla gelişen iletişim teknolojinin imkânlarını da kullanarak televizyon, dijital medya, gazete, sinema, internet gibi araçlarıyla kitlelere sürekli şiddet içerikli unsurlar sunmaktadır. Medyanın etkileri üzerine yapılan birçok araştırma da; medya yayınlarını izleme süresi ile olumsuz etkilenme arasında bağ bulunduğunu göstermektedir.

RTÜK'ün 2009 yılında gerçekleştirdiği "Televizyon Eğilimleri Araştırması"nda, televizyon izleme alışkanlığı nedeniyle olduğu düşünülen davranışlara ilişkin olarak verilen kanaat cümlelerine bakıldığında, "Toplumda şiddeti artırıyor" ifadesine katılım oranı % 79,6; "İnsanları televizyona bağımlı hale getiriyor" ifadesine katılım oranı % 83,7; "Dil yapımızı olumlu etkiliyor" ifadesine katılım oranı % 48,8;

"Kültür, örf ve adetlerin gelişmesine yardımcı oluyor" ifadesine katılım oranı % 44,2; "Çocukların sosyal gelişimine olumlu etkisi oluyor" ifadesine katılım oranı % 45,1 olmaktadır. Bizim çalışmamızda görüldüğü üzere, bu araştırma sonuçlarında da televizyonun olumsuz etkilerine katılım oranı, olumlu etkilerine katılım oranından daha yüksektir (10).

2003 yılında yapılan bir çalışmada 6-10 yaş arası şiddet içeren programları izleyen çocukların 15 yıl sonraki kontrollerinde, izledikleri şiddet içerikli yayınların, kadın ve erkeklerde şiddet davranışlarının belirleyicisi olduğu bulunmuştur. Yine Türkiye'de yayın yapan 5 büyük TV kanalı üzerinde yapılan bir çalışmada çocukların en çok televizyon seyrettikleri saatlerde yayınlanan 80 filmde 5 bin 600 saniyenin izlenmesi ile elde edilen sonuçlarda şiddet oranının %33,1 olduğu ve bunun yaklaşık %14,0'lük kısmını da fiziksel şiddetin oluşturduğu tespit edilmiştir (11).

Kronenberger ve ark.'nın yaptığı çalışma sonucunda ergenlerin saldırgan davranışları ile video oyunlarındaki ve televizyondaki şiddet sahneleri arasında ilişki olduğu saptanmıştır (12). Gentile ve ark.'nın yaptığı çalışmaya göre medyadaki şiddet izleme ile saldırgan eğilimli davranışlar, fiziksel dövüş, fiziksel saldırgan davranışlar arasında pozitif ilişki saptanmıştır (13). Tanrıverdi'nin yaptığı çalışmaya göre yetişkinlerin %48'i televizyon programlarının orta derecede şiddet içerdiğini, %64,5'ine göre ise televizyon programlarındaki şiddet öğesi içeren sahnelerden çocukların etkilendiği sonucu ortaya çıkmıştır (14). Tokdemir ve ark.'nın yaptığı çalışmaya göre şiddet içeriği yoğun olan

programları izleyen öğrencilerin daha yüksek oranda fiziksel şiddete başvurdukları ortaya konmuştur (15). Çalışma sonuçlarımız literatürle benzerlik göstermektedir.

Medyada yansıtılan şiddetin izleyicilerin ruh sağlığı açısından zararlı olduğu, özellikle çocukların saldırganca tutumları ve davranışları üzerine etkileri bulunduğu konusunda çok sayıda araştırma yapılmıştır (16, 17, 18, 19). Bu araştırmalarda, çocukların ve ergenlerin model alma yoluyla medyadan etkilendikleri ve şiddete karşı duyarsızlaştıkları belirlenmiştir.

Medya – şiddet ilişkisini inceleyen ve 51.000 katılımcı üzerinde gerçekleştirilmiş 280 ayrı çalışmanın meta analizini yapan bir çalışma, medyada yer alan şiddete aktif veya pasif olarak maruz kalmadaki artışın dört ana olumsuz etkiye neden olduğunu ortaya koymaktadır (20).

a. Saldırganlığa sevk etkisi (Aggressor Effect): Şiddet içerikli medyanın izlenmesindeki artış gerek çocuklarda gerekse yetişkinlerde saldırganlık seviyesinde artış, şiddete eğilimde artış ve huysuzluk etkileri meydana getirmektedir.

b. Mağduriyet korkusu etkisi (Fear of Victimization Effect): Şiddet içerikli medyanın izlenmesindeki artış gerek çocuklarda gerekse yetişkinlerde çevrelerini ve dünyayı daha korkulacak bir ortam olarak algılama ve kendini korumaya yönelik tedbirler alma ve / veya bunların miktarını arttırmaya yönlendirmektedir (örn: silah veya kesici delici alet taşıma; ki bu durum da mağduriyet oranında artışa sebep olmaktadır).

c. Duyarsızlaştırıcı etki (Desensitizing / bystander effect): Şiddet içerikli medyanın izlenmesindeki artış gerek çocuklarda gerekse yetişkinlerde çevrelerindeki şiddet olaylarına veya şiddet mağdurlarına karşı duyarsızlaşma ve vurdumduymazlık meydana getirmektedir

d. İştah etkisi (Appetite effect): Şiddet içerikli medyanın izlenmesindeki artış gerek çocuklarda gerekse yetişkinlerde daha çok şiddet içerikli materyale ulaşma ve izleme isteğini arttırmaktadır.

Dr. Mathews ve arkadaşları tarafından Fonksiyonel Manyetik Rezonans Görüntüleme (Functional Magnetic Resonance Imaging – fMRI) teknolojisi kullanılarak 44 çocuk üzerinde yapılan araştırmada, ergenlik döneminde bulunan bu çocukların şiddet içerikli medyaya maruz kalma süresinin beyin aktiviteleri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırma sonuçları, şiddet içerikli video oyunu ve televizyon programlarına maruz kalmanın çocukların beyin gelişimini olumsuz etkilediğini ve bilişsel fonksiyonları azalttığını ortaya koymuştur. fMRI sonuçları şiddet içerikli medyaya uzun süre maruz kalan bireylerin beyinlerinde neredeyse yok denecek kadar az bir faaliyet olduğunu gösterirken, bu etkiye maruz kalma süresinin kısa olduğu deneklerin beyinlerinin sol lobunun ciddi bir bölümünü kullandığını ortaya koyulmuştur (21, 22). Öz-kontrol ve konsantrasyonu sağlayan ön beyin (prefrontal cortex) bölgesinde ciddi bir aktivite azalması, duygusal uyarılmayı kontrol eden amigdala (amygdala) bölgesinde ise beyin faaliyetlerinde artış

tespit ettiklerini bildirmektedir (22). Bütün bu araştırmalar, şiddet içerikli görsellerin beyinde meydana getirdiği olumsuz tesirlerle, öz-kontrolü zayıflattığını, dikkat ve konsantrasyon bozukluğuna neden olduğunu, mantıklı ve analitik düşünme ve karar alma yeteneğini azalttığını, aşırı derecede psikolojik ve duygusal uyarılmışlığa neden olduğunu ortaya koymaktadır.

Medyadaki şiddetin psikolojik etkilerine bakacak olursak, ie kapanmadan yabancılaşmaya, tepkisizlikten negatif duygusallığa, dış dünyaya karşı dışmanca hisler beslemeden saldırganlığa kadar geniş bir yelpazede yer alan çeşitli negatif etkilere neden olduğu çok sayıda araştırma tarafından sunulan ortak bulgudur.

Çocukların ve ergenlerin televizyon programları arasında takip edebilecekleri, ya da ebeveynleri izledikleri için izlemek zorunda kalabilecekleri programlardan biri de haber programlarıdır. Haberlerde yer alan ölüm, kavga, savaş, kaza, yangın vs. gibi mesajlarda çocuklar ve gençler üzerinde olumsuz etkiler bırakmaktadır. Bir bakıma bunların da şiddet içerikli film ya da dizilerden pek farkı yoktur. Anne ya da babasının duyarsızlaşarak soğukkanlı bir şekilde bu haberleri izleyebildiğine şahit olan çocuk kendisi de bir süre duyarsızlaşma eğilimi gösterebilecektir.

Dolayısıyla şiddet görüntülerinin uzun vadedeki sonuçları, güçlü olanın her zaman haklı olduğu bir dünya imgesinin üstü kapalı kabullenilişidir. Televizyon aracılığıyla mağdur kitlelere sunulan şiddet sıradanlaşmakta ve diğer kitleler bu tarz davranışları içselleştirerek benimsemektedirler.

Sonuç olarak; medya ile ilgili çalışmalara bakıldığında genel olarak şiddet potansiyeli taşıdığı üzerinde araştırmacıların hemfikir olduğu görülmektedir. Medyadaki unsurlar esas olarak ticari kaygılar güdülen hazırlanan yayındır. Her yaş grubundaki bireyler, özellikler de çocuk ve gençler cinsiyeti, eğitim düzeyi, ideolojisi ne olursa olun medyadaki şiddet potansiyeliyle karşı karşıyadır. Hayatın gerçek yüzüyle daha yüzleşmemiş çocuklar için medya daha da büyük bir tehlikedir. Her ne kadar çeşitli yasal düzenlemelere başvurulsa da bunların, yayıncılara caydırıcı olmadığı, aynı tehlikenin giderek büyüdüğu görülmektedir. Dolayısıyla bu konuda RTÜK (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu)'ün caydırıcılığa sebep olacak daha büyük müeyyideleri alması zorunlu hale gelmiştir. Şiddetin sunumu konusunda, caydırıcı olmak yerine pazarlamasında aktif rol oynayan medyanın doğru okunması, özellikle anne babaların çocuklarını medya karşısında savunmasız bırakmaması gerekmektedir. Sonuç olarak, televizyondan, internete, dergi, sinemadan gazeteye ve bilgisayara kadar, neredeyse su-ekmek gibi, hemen herkes için hayatın ayrılmaz bir parçası hâline gelen medyanın olumsuz etkilerine karşı, izleyicileri ve özellikle çocukları ve gençleri bilinçlendirecek projelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, başta çocuklar ve gençler olmak üzere, herkese, medyayı takip ederken medyanın doğasını kavrama eğitimi, yaygın ve etkin olarak verilmelidir. Özellikle televizyon izlerken ve

internet ortamında bulunurken sunulan her Şeyi kabullenip pasif olarak izleme yerine, seçici davranma, eleştirel gözle bakma becerisi kazandırarak ve medyada sunulan pek çok Şeyin kurgusal bir nitelik taşıdığı bilincini sağlayarak medyayı okuma becerisi kazandırılmalıdır.

Kaynaklar

1. Nalaoğlu H. Medya ve toplum ilişkisini anlamak üzere bir ereve. AlankuŐ S. ed. Medya ve toplum, Birinci baskı, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2003:43-59.
2. Yüksel M. Medyada Kadın ve Şiddet. RTÜK Yayınları, Ankara, 2008:39-47.
3. Engelberg E, Sjöberg L. Internet Use, Social Skills, and Adjustment, *Cyber-psychology and Behavior*, 2004;7(1): 41-7.
4. Harman JP, Hansen CE, Cochran ME, Lindsey CR. Liar, Liar: Internet faking but not frequency of use Affects Social Skills, Self-Esteem, Social Anxiety, And Aggression. *CyberPsychology and Behavior* 2005; 8(1):1-6.
5. Friedrich LK, Stein AH. Aggressive and Prosocial Television Programs and The Natural Behavior Of Preschool Children. *Monographs of the Society for Research in Child Development* 1973; 38:1-64.
6. Mutlu E. Televizyon, ocuklar Ve Şiddet. İletişim Fakültesi Dergisi 1997; 4:41-47.
7. Palabıyıkğlu R. Medya ve Şiddet. A.. Kriz Dergisi 1997; 5(2):123-126.
8. Dönmez A. Televizyon ve Saldırđanlık. A.. Eğitim Bilimleri Dergisi Ankara, 1988;21(1-2):25-52.
9. İli TG. ocuk, Şiddet, Suç ve Medya. Radyo ve Televizyonda Şiddet ve İntihar Haberlerinin Sunumunun Toplum zerindeki Etkileri Sempozyumu. RTÜK Yayınları, Ankara, 2002
10. Televizyon izleme eğilimleri araştırması-2. RTÜK, Ankara, 2009
11. Televizyon programlarındaki Şiddet içeriğinin, müstehcenliğin ve mahremiyet ihlallerinin izleyicilerin ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri. RTÜK, Ankara
12. Kronenberger WG, Mathews VP, Dunn DW, Wang Y, Wood EA, Larsen JJ, Rembusch ME, Lowe MJ, Giauque AL, Lurito JT. Media violence exposure in aggressive and control adolescents: differences in self- and parent-reported exposure to violence on television and in video games. *Aggressive Behavior* 2005; 31:201-216.
13. Gentile DA, Jennifer RL, David AW. Looking Through Time: A Longitudinal Study of Children's Media Violence Consumption at Home and Agressive Behaviors at School. Paper Presented at The Biennial Conference of the Society for Research in Child Development Tampa, Florida, 2003
14. Tanrıverdi M. Yetişkinlerin Televizyon Programlarındaki Şiddet ğesi İçeren Yayınların Etkilerine İlişkin GrŐleri. Eğitim Bilimleri Enstits, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi, 2006.
15. Tokdemir M, Deveci SE, Aık Y, Yağmur M, Glbayrak C, Türkoğlu AR. İlköğretim ğrencilerinin en sık izledikleri televizyon programlarına göre fiziksel Şiddete baŐvurma ve fiziksel Şiddete yaklaŐımlarının karŐılaŐtırılması. http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_73/73_25024.doc. 23 Temmuz 2013.
16. Aydın O, Aydın G. Ekranda izlenen Şiddet saldırgan davranışları arttırır mı? *Psikiyatri, Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi* 1993; (3P)1 (EK 4):43-51
17. Anderson CA, Bushman BJ. Media violence and societal violence. *Science* 2002; 295:2377-2378.
18. Black D, Newman M. Television violence and children. *British Medical Journal* 1995; 310:273-274.
19. Browne KD, Hamilton-Giachritsis C. The influence of violent media on children and adolescent: a public-health approach. *The Lancet* 2005; 365:702-710.
20. Donnerstein E, Slaby RG, Eron LD. The mass media and youth aggression. Eron D, Gentry JH, Schlegel P. Ed. Reason to Hope: A Psychosocial Perspective on Violence And Youth American Psychological Association Washington DC 1994; 219-250.
21. Killology Research Group. Media violence update: Indiana University brain scan research http://web.archive.org/web/20071009223835/www.killology.com/new_media_vio.htm 2000 EriŐim tarihi: 3 Mart 2010.
22. Radiological Society of North America (RSNA). Violent video games leave teenagers emotionally aroused. 2006 EriŐim adresi: http://www.rsna.org/rsna/media/pr2006-2/violent_video_games-2.cfm. EriŐim tarihi: 3 Mart 2010.